

Édouard Manet (1832-1883)

Máis ca un impresionista puro, está considerado o precursor do impresionismo, pois aportará unha serie de innovacións que recollerán os membros dese movemento. De familia acomodada e de formación académica tivo moita influencia dos pintores renacentistas e barrocos como Tiziano, Murillo e Velázquez, e moi especialmente de Goya.

É o iniciador en solitario da ruptura coa tradición pictórica europea, levando a cabo unha innovadora reinterpretación da tradición clásica, realizada desde a admiración e o profundo estudo dos grandes mestres da pintura, fundindo de xeito maxistral o gusto polo novedoso e o respecto polo antigo. Presenta unha serie de novos modos de pintar na súa forma de abordar os temas, a luz, a composición, o espazo e a cor, polo que causou admiración entre os impresionistas, quen o consideraron o seu mestre.

O que máis lle interesa é a figura humana e a composición. A súa pintura destaca pola trivialidad dos temas, as cores planas, os contrastes de negro e blanco, e a liberdade de estilo. Manet tamén recibe influencias dos impresionistas, especialmente de Monet e a pintura ao aire libre e os estudos sobre a luz, sen abandonar a súa fidelidade polo tema da figura humana. Debemos sinalar que como a maioria dos pintores da súa época recibiría influencias dos gravados xaponeses que se coñecen daquela en París, estes representan unha arte nova en occidente: composicións descentradas, formas esquematizadas, cores planas e simples.

En 1863 o xurado do Salón Oficial rexeitará as tres obras que presenta a concurso. Tantas foron as obras rexeitadas (de 5.000 só foron admitidas unhas 2.000) que os seus autores conseguiron

organizar unha exposición paralela “O salón dos rexeitados”, onde Manet acadará notoriedade co seu “Almorzo sobre a herba”, obra acusada de inmoral e inacabada. O escándalo repetirase no Salón de 1865 cando presenta a súa Olimpia, na tradición das Venus venecianas.

O xantar campestre (páx. 377)

1. Clasificación

Título: O xantar campestre/Almorzo sobre a herba (en francés, *Le Déjeuner sur l'herbe*)

Cronoloxía: 1863

Estilo: precedente do impresionismo

Técnica e materiais: Óleo sobre lenzo. 2.08 alto x 2.64 longo

Localización: Museo de Orsay, París

Tema: escena dunha paisaxe con figuras

2. Análise e comentario

Contido iconográfico: a obra é unha síntese dun estudo de paisaxe, figuras e bodegón. A iconografía de “O Xantar campestre” procede dun cadro de Tiziano “O concerto campestre” exposto no Louvre, que representaba a unhas divindades no campo, que Manet transformará en parisinos: dous homes vestidos á moda da época aparecen semirrecostados xunta a unha muller espida, coa que están conversando. Nelas fontes clásicas aparecían as figuras femininas espidas pero non supuxeran ningún escándalo. E por que esta escena, aparentemente continuadora da tradición clásica, motivou un forte escándalo no Salón?, porque supuña unha mostra da modernidade, ao ser unha moza burguesa calquera a que pousaba espida ante dous homes. Polo tanto, sería rexeitada por un xurado que, admitindo espidos no Salón, non podía permitir que

este canto á vida moderna fora exhibido nas paredes do recinto oficial.

Manet inspirouse tamén nunha xornada de baño no Sena para realizar un espido nunha paisaxe. Para iso empregou a súa modelo favorita, Victorine Meurent, xunto ao escultor holandés Ferdinand Leenhoof -irmán de Suzanne, a súa futura esposa- e ao seu propio irmán, Gustave. Os tres están situados entre as árbores, apreciándose o Sena ao fondo e a outra moza que sae da auga; a muller espida colocou os seus vestidos á súa dereita, xunto a unha cesta con froita e pan.

A composición está inspirada nun debuxo de Rafael, O Xuízo de Paris, moi coñecido nos obradoiros de pintura por un gravado renacentista de Marcantonio Raimondi, especialmente na colocación das tres figures centrais do lenzo. A escena se desenvolve dentro dun bosque formado por grandes árbores en un segundo plano outra figura feminina, más borrosa, está agochada cos pés na auga.

Cor: os verdes predominan no conxunto da obra, vanse combinando en diversas tonalidades e dan apariencia de transparencia a auga do río. Son os matices do verde más ou menos escuros os que sinalan as diferenzas entre os espazos de sombra e luz. Destaca o contraste entre os escuros traxes masculinos e a mancha de cor clara da modelo, que elimina as tonalidades intermedias para marcar ainda máis ese contraste. A luminosidade do colorido está potenciada polo reflexo da auga e a bruma do fondo.

No fondo recorre ao abocetado, quizá para marcar a sensación de profundidade e de aire, como fixo Velázquez, un dos

seus pintores favoritos. A paisaxe de fondo está formado a base de manchas verdes planas que rodean a muller inclinada.

Un forte foco de luz incide directamente sobre o grupo, sen apenas crear sombras, apreciándose aquí a influencia da estampa xaponesa.

Debuxo: abandona o debuxo e o claroscuro tradicional, substituídos por grandes manchas de cor planas. As figuras non teñen modelado, ainda que aparecen en escorzo. As figuras está traballadas como zonas planas de cor, sen claroscuros, e nas sombras desaparece o negro.

Resulta interesante mencionar o excelente debuxo do que sempre fará gala o artista, aprendido nas longas sesións do Louvre copiando aos clásicos, que serviron sempre de referencia ao pintor

Impacto da obra: a xustaposición dun espido feminino con cabaleiros completamente vestidos suscitou unha viva controversia cando a obra se mostrou por vez primeira en 1863 no Salón dos Rexeitados. Foi considerado pola crítica o lenzo «máis irritante e controvertido» desa exposición de obras rexeitadas. Aparte de considerar vulgar que unha muller estivese espida xunto a homes vestidos, numerosos críticos rexeitaron a “modernidade” do estilo, desde o punto de vista cromático e compositivo. Polo contrario, os novos artistas -quen, máis tarde, conformarán o grupo impresionista- consideraron a obra como unha mostra de ruptura, animando a Manet a crear imaxes desas características e agrupándose ao redor del. Polo tanto, este cadro é considerado o punto de ruptura coa arte académica e tradicional.

Impresionismo (tema 14 páxs. 375-377)

Contexto histórico-artístico

O século XIX caracterizouse pola existencia simultánea de tendencias artísticas de diferentes signos, sucesivas ou paralelas e especialmente no derradeiro terzo do século vanse sentar as bases de toda a revolución artística do século XX, orientando a arte cara a un subxctivismo en canto as normas de representación. O impresionismo pode considerarse o primeiro movemento artístico contemporáneo, xa que non se limitou a unha actualización temática, senón que levou a cabo unha profunda modernización formal é dicir, unha renovación dos valores plásticos específicos da pintura, rasgo de moitas das vanguardas do séc. XX. Iniciouse en París entre 1860-1870. A súa presentación en público produciuse en 1874, nunha exposición de artistas independentes nos locais cedidos polo fotógrafo Nadar. O nome do grupo tivo a súa orixe na moi negativa crítica realizada por L. Leroy, quen tomindo o título dun cadro de Monet, *Impresión, saída do sol*, os cualifica despectivamente con ese termo, *impresionistas*, que eles adoptarían de xeito desafiante nas súas seguintes exposicións.

Características xerais

Pintura ao aire libre, a *plein air*, da que xa había os antecedentes dos paisaxistas ingleses e da escola francesa de Barbizon, pero que os impresionistas converteron en sinal de identidade.

Interese pola luz e os seus efectos, moi influídos polos estudos científicos sobre a luz e a cor (Chevreul), así como pola fotografía. É fundamental a captación da atmosfera, pintándose un mesmo fragmento da realidade a diferentes horas do día.

Supresión case total da liña e do debuxo, a favor da mancha de cor. Non interesa a forma precisa dos motivos.

Xustaposición de manchas de cor. O pintor non soe mesturar as cores na paleta, senón que as xustapón en pequenas pinceladas de cores puras para que o observador as funda na súa retina ao contemplar a obra desde lonxe, de xeito que o público pasa a ter un papel activo. Evitan usar a cor negra e calquera tipo de gradación de claroscuro.

Captación do instantáneo. Representar o instante, o fugaz. Non interesa o detalle realista senón a impresión xeral.

Execución rápida de pincelada solta e sen retoques. Pola necesidade de rematar a obra antes que cambien as condicións de luz

Puntos de vista e encadres novedosos: motivos descentrados e cortados, visións laterais, picados...influídos polos gravados xaponeses e tamén pola fotografía.

O tema perde importancia. Tratan temas intrascendentales (coma os xaponeses) e cotiás, con referencias á realidade inmediata. Nos seus temas anulan o antropocentrismo primando a paisaxe e a natureza morta.

É un movemento vinculado a fotografía. Tralo seu descubrimento en 1839 e a súa difusión e perfeccionamento, moito traballo do pintor pasa ao fotógrafo provocando unha crise nos pintores de oficio (retratistas e ilustradores entre outros). Os pintores deberán facer un esforzo por definir con claridade a distinción entre imaxe pictórica e imaxe fotográfica, proceso que levarará a valoración da "pintura pura", a que logra só con procedementos pictóricos resultados específicos e inalcalzables por

outros medios. A obra de arte vaise converter nun fin en si mesma, algo coñecido como “ensinmenamento” da arte.

Esta nova forma de pintar provocou inicialmente o rexeitamento da crítica, dos círculos académicos e do público en xeral. Esta actitude fixo que os pintores mantiveran fortes lazos de amizade e solidariedade entre eles, grazas ao que conseguiron realizar 8 exposicións colectivas independentes entre 1874 e 1886. Pero o grupo comezou a disolverse na década dos oitenta cando algúns dos seus representantes acadaron fama e aceptación, dando orixe a disolución do grupo.

Oscar-Claude Monet (1840-1926)

Trazos biográficos: en Claude Monet atopamos non só ao líder do movemento impresionista senón ao definidor verdadeiro do Impresionismo e ao único deles que sempre foi verdadeiramente fiel aos seus principios. É un impresionista puro que establece o seu taller nunha barca no Sena desde a que pinta os reflexos da luz sobre a auga. Os cambios da luz na atmosfera e o seu efecto no aspecto dunha paisaxe ou un edificio segundo as horas do día e segundo en que estación do ano se produzan serán motivo de estudio para Monet. A variedade e riqueza dos matices da luz caendo sobre os obxectos en distintos momentos son para el unha fonte inesgotable de sensacións ópticas que plasma nos seus cadros cunha técnica, non só necesariamente rápida, senón chea de pinceladas infinitas que buscan recoller os matices da luz e dos seus reflexos.

Na serie das *Ninfeas*, realizada na súa última etapa, recrea escenas do seu xardin acuático de Giverny, son obras nas que só

quedan auténticas manchas de cor desprovistas de formas e son consideradas autenticos antecedentes da arte abstracta.

1. Impresión. Saída do sol. (imaxe nas páxs. 354-355 do libro)

1.1 Catalogación

Título: Impresión. Saída do sol

Cronoloxía: 1872

Estilo: Impresionismo

Técnica e material: óleo sobre lenzo; 48 x 63 cm.

1.2 Análise e comentario

Contido iconográfico: tres botes de remos navegan polo porto do Havre ao mencer, ao fondo grúas, fábricas, barcos e o sol que sae.

Composición: ceo e mar que se funden nunha néboa. Liña diagonal das barcasa composición é só un pretexto para estudar os efectos da luz na auga.

Cor e luz: o aire libre e a luz inundan a obra de Monet. Expresa a sensación da brisa que fai ondular a uga; a luz cambiante e os seus reflexos. Non funde as cores na paleta. O artista trata especialmente o valor de contraste das cores: cálida/fría, primaria/complementaria. Todo envolto nunha bruma matinal que despidre vapor e humidade e envolve desdibuxando o espazo e as imaxes. Destaca o sol laranxa e o seu reflexo sobre as augas.

Pincelada variada: ampla e fragmentada que expresa os reflexos movedizos da auga. Toque pequeño de comas, que destaca o brillo de cada cor, os cambios e a vibración da luz.

Debuxo: o pintor prescinde do debuxo os botes e as persoas que navegan neles quedan reducidos a simples manchas.

2. A Catedral de Rouen

2.1 Catalogación

Título: A catedral de Rouen

Autor: Claude Monet

Cronoloxía: serie realizada entre 1892 e 1894

Estilo: Impresionismo

Técnica/material: óleo sobre lenzo

2.2 Análise e comentario

Contido: a serie -consistente en 31 lenzos- mostra a fachada da catedral gótica de Rouen baixo distintas condicións de luz e tempo. Obra que tivo a admiración inmediata da crítica e do mercado da época, e de autores posteriores, desde Wassily Kandinsky ata Roy Lichtenstein. A representación dun mesmo motivo pictórico en distintos momentos para observar os cambios causados pola luz natural non era nova para Monet que fixo series sobre a *Estación de San Lázaro* (1876-78), sobre os *Álamos ao bordo do Epte* (1891), sobre uns *Almires* nos arredores de Giverny e finalmente na serie das *Ninfeas* do seu estanque de Giverny, na que alcanza logros que van máis aló do puro impresionismo, esbozando xa a abstracción. Esta series de pinturas débense ver más como un interese pola natureza dinámica que por unha teoría pictórico-científica.

Composición: a fachada está representada desde un punto de vista próximo en exceso, de tal forma que a arquitectura, debido á case ausencia de perspectiva, perde a súa grandiosidade e queda ata seccionada nas torres e pináculos: o edificio non é máis ca un fondo, unha excusa. Monet elixiu en total cinco puntos de vista diferentes: dous desde a praza e tres desde diferentes habitacións

fronte ao edificio. Representando o portal da Catedral (frontalmente ou co punto de vista lixeiramente más desprazado cara á dereita), ou o portal e a torre d'Albane (á esquerda do portal), pero sempre conservando ese punto de vista inusualmente próximo. O auténtico protagonista da composición non é o modelo arquitectónico senón a capacidade da pintura de representar a calidade dinámica da luz e o ambiente, que é capaz de dar vida a algo tan pétreo e inanimado como a imponente fachada da catedral gótica.

Cor: en cada lenzo hai unha cor predominante. A elección da paleta reflicte os distintos tons cos que a luz do día ía tiñendo a fachada da Catedral: duns suaves azuis para os lenzos creados pola mañá, pásase a uns vivos tons ocres e dourados para os cadros "a pleno sol" e castaños e grises para os días nubrados.

Debuxo: o obxecto se desdibuixa e perde nitidez, os contornos desaparecen e consegue a impresión de que a arquitectura se expande fóra do cadre

Pincelada: toques rápidos e pequenos de cores puras que crean sensación de inacabado. As cores primarias situadas ao lado das complementarias se potencian e ao mesmo tempo crean contrastes.

Realización: incapaz de representar nun lenzo completo un cada fugaz instante, Monet traballaba en ocasións simultaneamente con varios lenzos, centrándose nun en concreto cada vez que as condicións de luz e ambiente se parecían á do cadre en cuestión. Monet chega ata a concluír varios dos lenzos no seu taller, fiándose da súa portentosa memoria visual. Podemos concluir que a serie da Catedral de Rouen é o punto álxido do impresionismo e a mellor testemuña pictórica da súa audacia.

